

Excurs II

L'educació: entre l'esperança i la reproducció

● L'EDUCACIÓ VA ENTRAR EN els manuals d'estratègia política quan Sòcrates, després d'exposar les lleis i l'organització social de LA REPÚBLICA ideal, digué: «- Interessa només observar un punt, l'únic important, o més aviat l'únic.

- Quin és?

- L'educació de la joventut i de la infància.

Si els nostres ciutadans són ben educats i es fan homes com cal, veuran per si mateixos la importància de tots aquests punts i de molts altres.»

Des de Plató, l'educació esdevingué, d'una forma explícita, un projecte polític (alliberar o reprimir) per canviar, reformar o reproduir la situació existent i/o la de nova creació.

● **L'esperança**

El mateix fet d'utilitzar aquest subjecte de reflexió que es el mot educació conté ja una ben

determinada concepció antropològica. Quasi tothom recorda les principals accepcions del verb llatí EDUCARE: extreure, treure fora a la llum allò que està a dins. En el plantejament socràtic, educar no és crear o fabricar, sinó corregir-se, alliberar-se, renéixer. D'aquesta concepció, se'n deriva un projecte polític que vol instaurar una VERITABLE EDUCACIÓ, amb la qual s'aconseguirà EL VERITABLE HOME que construirà la VERITABLE SOCIETAT. Moguts per revelacions divines (tot i que ni els déus no s'han posat d'acord quant a les característiques del vertader home i societat), per revelacions naturalistes (Rousseau) o, fins i tot, per històries ja típicament MARINERES, els esperançats en l'educació es llancen a la il·lusió d'allunyar-se de condicionaments i d'ideologies i redescobrir l'home històric universal. Només per citar un exemple de la dificultat d'aquesta empre-

sa, repassi el lector la disparitat històrica i actual d'un concepte tan pretesament genèric com es la igualtat (la igualtat entre iguals d'Aristòtil, la igualtat política dels il·lustrats, la igualtat política i econòmica del pensament socialista, la igualtat d'oportunitats dels liberals...). En l'excurs IV analitzarem el contingut ideològic i de classe (classe de la cultura, com algú els ha batejat) característic d'aquesta esperança que concentra els seus somnis en l'educació dels minyons.

● La reproducció

Amb K. Marx es produí realment la ruptura amb aquest projecte polític. La superació de les contradiccions existents (explotació, misèria, sofriment....) no es cerquen ja a partir de l'Home (i, en el tema que ens ocupa, a través de l'educació, tot i que la condició humana, la socialització, la conscienciació... hi son ben presents), sinó a partir de les condicions materials i històriques que, en un diàleg constant amb l'home, les determinen.

Hom prefereix utilitzar el concepte de socialització a partir de la concepció antropològica segons la qual l'essència humana no és quelcom abstracte inherent a cada individu, sinó que és, en llur realitat, el conjunt de les relacions socials. Durkheim, el pare de la sociologia de l'educació, va entendre per educació la socialització de la generació jove mitjançant la qual la vella produeix individus el més semblants possible a les anteriors, encara que amb adaptacions a la situació canviant quan aquesta existeix. La sociologia es proposa recompondre allò que l'educació i el sistema educatiu intenta ocultar darrera la forma en que se'ns presenta. En aquest sentit, i en els darrers anys, s'orienten els treballs de A. Ponce (que, encara que amb un materialisme mecanicista molt discutible, no deixa d'ésser una molt bona aportació), Ch. Baudelot, R. Establet i, amb un nivell més acurat, M. Foucault, P. Bourdieu, J.C. Passeron, S. Bowles, H. Gintis i C. Lerena, entre d'altres.

El sistema educatiu esdevé, a partir del segle XVIII d'Occident, la gran maquinària ideològica

(que substitueix gradualment a l'Església) i la gran màquina classificadora de conductes i oficis que les noves formes de producció i d'organització requereixen. Per qüestions d'espai no podem esplaïar-nos en tan interessant aspecte; valguin els autors citats com una pista del que aquí es diu. Fer referència, això sí, i a mena d'exemple, a un aspecte que ens situa ja en el següent subtítol.

● L'esperança com a reproducció

Com ja s'haurà observat, no ens referim a l'esperança com aquella capacitat que apunta sempre cap al futur i és el constant ENCARA NO, sinó a l'esperança en l'educació com a PUNT DE SUPORT ARQUIMEDIÀ amb el qual es pretén transformar el món.

Gràcies al reclam IGUALTAT D'EDUCACIÓ PER A TOTHOM s'assoleix o es fan esforços per assolir una de les principals aspiracions de la burgesia del segle XVIII: l'abolició del classisme aristocràtic (reproducció classista per llinatge familiar) sense qüestionar la desigualtat social, donant-li

una nova justificació: igualtat d'oportunitats a capacitats diferents per ocupar classes desiguals. On abans es deia diferent naixença, caldrà dir diferent capacitat; on ordre diví, ordre natural; on voluntat divinal, voluntat humana!

Tot i la impossibilitat d'evitar l'eclecticisme, el materialisme històric és, al nostre entendre, la posició teòrica que millor explica l'evolució social. Els que, fidels a Plató, fan de l'educació el PUNT DE SUPORT ARQUIMEDIÀ a que feiem referència, expliquen l'evolució social a partir de la teoria de l'acció o de l'activitat constructiva de l'actor, independentment de les condicions que els obliguen a actuar d'una o altra manera. En el segle XVI, Etienne de La Boétie defensa, en LE DISCOURS DE LA SERVITUDE VOLONTAIRE, que «és el poble que es fa esclau perquè poden escollir entre ésser serf o lliure, rebutja la llibertat i escull el jou». En el proper article, i a mena d'exemple, veurem el caràcter reproductiu que pot assolir l'esperança d'EDUCAR PER A LA PAU.

SEBAS PARRA I JOAN CANIMAS